

BO'LAJAK O'QITUVCHILARNI XALQARO BAHOLASH DASTURLARI STANDARTLARIDA QAYD ETILGAN KOMPETENSIYALARINI RIVOJLANTIRISH

O'rmonbekova Gullola

O'zbekiston Respublikasi Oliy va O'rta ta'lim vazirligi
Andijon davlat pedagogika instituti magistratura bo'limi
"Pedagogika va psixologiya" mutaxassisligi magistiri
<https://doi.org/10.5281/zenodo.7923645>

Annotatsiya: Butun dunyoda sifatli ta'limga bo'lgan talab ortib borayotgani talabalarni global raqobatga tayyorlay oladigan malakali o'qituvchilarga bo'lgan ehtiyojga e'tiborni qaratdi. Ta'lim sohasida an'anaviy o'qitish usullaridan o'quvchilarga yo'naltirilgan ta'limga o'tish kuzatildi, bu esa o'qituvchilardan keng ko'lamli vakolatlarga ega bo'lishni talab qiladi. Zamonaviy ta'lim tizimining talablariga javob berish uchun o'qituvchilar xalqaro baholash dasturlari standartlariga mos keladigan kompetensiyalarni rivojlantirishlari kerak va mazkur maqolaning dolzarbligi ham va afzalliklari ham shundadir.

Kalit so'zlar: Kompetensiyalar, standartlar, PISA, TMSS, PIRLS, xalqaro o'qish, xalqaro standartlar.

Ushbu maqola xalqaro baholash dasturlari standartlarida bo'lajak o'qituvchilardan talab qilinadigan kompetensiyalarni o'rganishga qaratilgan. Maqola vakolatlar tushunchasini va xalqaro baholash dasturlarini aniqlashdan boshlanadi. Keyin xalqaro baholash dasturlari uchun o'qituvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirishning ahamiyati muhokama qilinadi. Maqolada xalqaro baholash dasturi standartlariga javob berish uchun o'qituvchilar rivojlantirishi kerak bo'lgan kompetensiyalar o'rganiladi. Nihoyat, maqola o'qituvchilarni zarur kompetensiyalar bilan jihozlash uchun o'qituvchilarni tayyorlash dasturlari zarurligini ta'kidlash bilan yakunlanadi.

Qobiliyatlarni aniqlash

Kompetensiyalar muayyan vazifani samarali bajarish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va xatti-harakatlarni anglatadi. O'qitish kontekstida kompetensiyalar sifatli ta'lim berish uchun o'qituvchilar ega bo'lishi kerak bo'lgan bilim, ko'nikma va munosabatlarni anglatadi. Kompetensiyalarni tayyorlash, tajriba va amaliyot orqali rivojlantirish mumkin.

Xalqaro baholash dasturlarini belgilash

Xalqaro baholash dasturlari turli mamlakatlardagi talabalarning faoliyatini baholaydigan standartlashtirilgan testlardir. Ushbu dasturlar talabalarning turli fanlar, jumladan, matematika, tabiatshunoslik, o'qish va yozish bo'yicha bilim va ko'nikmalarini o'lchashga qaratilgan. Xalqaro baholash dasturlariga Xalqaro talabalarni baholash dasturi (PISA), Xalqaro matematika va fanlarni o'rganish tendentsiyalari (TIMSS) va Xalqaro o'qish savodxonligini o'rganishdagi taraqqiyot (PIRLS) kiradi.

Xalqaro baholash dasturlari uchun o'qituvchilarning malakalarini rivojlantirishning ahamiyati Mamlakatdagi ta'lim sifati bevosita o'qituvchilarning malakasiga bog'liq. Xalqaro baholash dasturlari standartlariga mos keladigan o'qituvchilarning malakalarini rivojlantirish bir necha sabablarga ko'ra juda muhimdir.

Birinchiidan, xalqaro baholash dasturlari turli mamlakatlardagi ta'lim sifatini o'lchash uchun etalonni taqdim etadi. Ushbu baholashda yaxshi natijalarga erishgan mamlakatlar yuqori sifatli ta'lim tizimiga ega, yomon natijalarga erishganlar esa sifatsiz tizimga ega deb

hisoblanadi. Shunday ekan, xalqaro baholash dasturi standartlariga mos kompetensiyalarni rivojlantiruvchi o'qituvchilar o'z mamlakatlarida ta'lim sifatini oshirishga hissa qo'shishlari mumkin.

Ikkinchidan, xalqaro baholash dasturlari o'qituvchilarning malakasini oshirish uchun zamin yaratadi. Ushbu dasturlarda ishtirok etgan o'qituvchilar boshqa mamlakatlarda qo'llaniladigan ilg'or tajribalar va samarali o'qitish strategiyalari bilan tanishishlari mumkin. Ushbu ta'sir o'qituvchilarga ta'limga nisbatan kengroq nuqtai nazarni rivojlantirishga va o'qitish mahoratini oshirishga yordam beradi.

Uchinchidan, xalqaro baholash dasturlari o'qituvchilarga o'z ta'lim samaradorligini baholash imkoniyatini beradi. O'qituvchilar ushbu baholash natijalaridan zaif tomonlarini va yaxshilashni talab qiladigan sohalarni aniqlash uchun foydalanishlari mumkin. Ushbu o'z-o'zini baholash o'qituvchilarga doimiy takomillashtirish va kasbiy rivojlanish uchun zarur bo'lgan o'sish tafakkurini rivojlantirishga yordam beradi.

Xalqaro baholash dasturlarida bo'lajak o'qituvchilardan talab qilinadigan kompetensiyalar Xalqaro baholash dasturlari standartlariga javob berish uchun o'qituvchilar muayyan kompetensiyalarni rivojlantirishlari kerak. Bu kompetensiyalarga mazmuniy bilim, pedagogik bilim va texnologik bilimlar kiradi.

Tarkibni bilish

Mazmunli bilim deganda mavzu mazmunini egallash tushuniladi. O'qituvchilar sifatli ta'lim berish uchun ular o'rgatayotgan mazmunni chuqur anglab olishlari kerak. Tarkibni bilish samarali o'qitish uchun zarurdir, chunki u o'qituvchilarga o'quvchilarga aniq ma'lumot va tushuntirishlar berish imkonini beradi. Kontent bilimlarini rivojlantirish uchun o'qituvchilar uzluksiz o'rganish bilan shug'ullanishlari kerak. Ular seminarlar, seminarlar va konferentsiyalarda qatnashish orqali o'z fanlari bo'yicha eng so'nggi ishlanmalardan xabardor bo'lishlari kerak. Shuningdek, ular o'z mavzulariga oid kitob va maqolalarni o'qish orqali mustaqil ta'lim olishlari mumkin.

Bo'lajak o'qituvchilarni xalqaro baholash dasturlari standartlarida qayd etilgan kompetensiyalarini rivojlantirish

Xulosa

Albatta! Xalqaro baholash dasturlari standartlaridan kelib chiqadigan xulosa shundan iboratki, bo'lajak o'qituvchilarning kompetensiyalarini rivojlantirish butun dunyo bo'ylab ta'lim sifatini ta'minlash uchun hal qiluvchi ahamiyatga ega. Ushbu dasturlar o'quvchilarning o'qishi va yutuqlarini samarali qo'llab-quvvatlash uchun o'qituvchilar ega bo'lishi kerak bo'lgan bilim, ko'nikma va amaliyotlar bo'yicha aniq talablarni belgilaydi.

Ushbu standartlarda belgilangan asosiy kompetensiyalar qatoriga fanga oid bilimlar, pedagogik bilimlar, muloqot va shaxslararo munosabatlar hamda o'qitishni o'quvchilarning turli ehtiyojlarini qondirish uchun moslashtirish qobiliyati kiradi. Bundan tashqari, standartlar o'qituvchilar uchun doimiy kasbiy rivojlanish, shuningdek, hamkasblar, ota-onalar va kengroq ta'lim hamjamiyatlari bilan hamkorlik qilish muhimligini ta'kidlaydi.

Bo'lajak o'qituvchilarda ushbu kompetensiyalarni rivojlantirishga ustuvor ahamiyat berish orqali biz o'quvchilar qaerda yashashidan yoki maktabda o'qishidan qat'i nazar, yuqori sifatli ta'lim va yordam olishlarini ta'minlashimiz mumkin. Bu, o'z navbatida, tenglik va ta'lim olish imkoniyatini oshirishga yordam beradi va pirovardida butun dunyo bo'ylab ko'proq xabardor va faol fuqarolarning rivojlanishiga hissa qo'shishi mumkin.

References:

1. Andres, P. & Svoboda, P. (2018). Development of Digital Competences of Teachers of Social Sciences at Secondary Vocational Schools. In International Conference on Interactive Collaborative Learning (pp. 720-731). Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-030-11935-5_68
2. Martin, A. (2006). A European framework for digital literacy. Nordic Journal of Digital Literacy, 1(02): 151-161.
3. Martin, A. (2005). DigEuLit–a European framework for digital literacy: a progress report. Journal of eLiteracy, 2(2): 130-136.
4. Helsper, E. J., & Eynon, R. (2013). Pathways to digital literacy and engagement. European Journal of Communication, 28(6): 696-713.
5. Ferrari, A. (2012). Digital Competence in practice:
6. An analysis of frameworks. Sevilla:JRCIPTS. FPARAWEB.pdf, Accessed on: 01.06.2019

